

Az amerikai liszt diszparitása 1926-ban időnkint a 10%-ot is elérte és az év nagyobb részében 7—8% körül mozgott. A most tárgyalt időszakban a helyzet az adatok szerint jóval kedvezőbb volt, különösen 1927 augusztusától 1928 januárig, amikor az amerikai liszt prágai jegyzése csak 1—2%-kal maradt el a magyar liszt árától, sőt a novemberi árak szerint áruk azonos volt. 1928-ban azután a helyzet ismét fokozatosan kedvezőtlenebbé vált. Ismeretes, hogy lisztexportunk helyzete 1927—1928-ban valamivel javult és ez kétségkívül visszatükröződik az árviszonyok alakulásában is.

A sertéstermékek (hús és zsír) nemzetközi áralakulására vonatkozó adatok a következők:

A sertéstermékek
áralakulás indexszámokban
Ausztria Cseh-Szlovákia Németország
Mindenkori budapesti árak = 100.

a) Sertéshús:			
1925 XII.	111	106	163
1926 XII.	111	106	127
1927 XII.	94	101	87
1928 VII.	103	93	109
b) Zsír:			
1925 XII.	128	134	128
1926 XII.	123	145	119
1927 XII.	122	140	95
1928 VII.	111	126	88

Hogy sertéstermékexportunk katasztrófálisan visszaesett 1926 óta, abban bizonyára nagy része van az árak alakulásának, amint fenti adatok azokat feltűntetik. 1926-ban 162 ezer m.-mázsa zsír és 25 ezer m.-mázsa sertéshúst tudott Magyarország exportálni, de 1927-ben ez a mennyiség közel felére esett s 1928-ban az export csökkenése tovább folytatódva, alig tudott Magyarország az év első 6 hónapjában 25 ezer m.-mázsa zsír és mindössze 13 ezer m.-mázsa húst exportálni. Bizonyos, hogy nem egyedül az árviszonyok azok, amelyek exportunkra bénító hatással vannak, de bizonyos az is, hogy kedvezőbb nemzetközi piaci árak nélkül alig számíthatunk a közel jövőben a sertéstermékek exportjának fellendülésére. Különösen Németországgal szemben feltűnő, hogy mennyire megfordult az áralakulás helyzete.

E néhány, a magyar export szempontjából elsőrendű fontossággal bíró árucikk kiemelése után a többi árucsoportokra vonatkozólag egyébként utalunk a közölt részletes adatokra. Egyes áruk részletesebb ismertetésére a M. Stat. Szemle még vissza fog térni.

Szőnyi Gyula dr.

◎ KONZULI JELENTÉSEK ◎

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.	Állam neve	Évf.	Old.
Amerikai Egy. Áll.	1926	703	Cseh-Szlovákia ..	1928	433	Kanada	1926	110	Románia	1928	626
Ausztria	1927	809	Esztorország	1928	227	Mexiko	1928	787	Spanyolország	1928	793
Bajorország	1928	532	Finnország	1926	759	Nagy-Britannia	1928	1027	Svájc	1928	622
Brazília	1927	708	Franciaország	1926	709	Németbirodalom	1928	321	Sz. H. Sz. állam	1928	524
Bulgária	1927	698	Görögország	1927	982	Olaszország	1928	923	Törökország	1928	798

Bulgária.

Bulgarie.

A szófiai m. kir. követség gazdasági jelentése az 1927. évről.

Az 1927-es év 1926-tól nehéz örökséget vett át. Nagy deficitek az államháztartásban, rossz termés, passzív kereskedelmi mérleg, tökehiány, magas kamatláb voltak a terhek, amelyek 1927-re átszarmaztak. Az év végével elért eredményt nézve azonban megállapíthatjuk, hogy ha az 1927. év nem is gyógyította ki teljesen a fenti bajokat, a

bolgár gazdasági életre mégis nagyon kedvező hatást gyakorolt.

A termés nagyon jól sikerült, aminek következtében a kivitel nagy arányokban emelkedett és évek óta először zárult a kereskedelmi mérleg aktívummal. Ez viszont a Nemzeti Bank devizakészletének lényeges emelkedését vonta maga után.

Pénzt könnyebben lehetett kapni és a magánkamatláb 2—3 százalékkal olcsóbbodott. A lakosság vásárló ereje növekedett, a betétek összege szaporodott. Az óvatolt váltók értéke ugyanakkor 235 millió levával csökkent, amivel szemben azonban a csődök száma valamivel emelkedett. Az ipari termelés normális mederben fejlődött tovább. További fejlődését elősegíteni hivatva lesz az új iparfejlesztési törvény. A munkanélküliség, mely a dohányiparban — a folyton visszafejlődő dohánytermelés miatt — volt a legnagyobb, szintén javult. Az állam bevételei a hivatalos kimutatás szerint rendszeresen folynak be és a pénzügyminiszter intézkedései következtében a havi kiadások a havi bevételeket nem léphetik túl.

Az 1927-es év tehát megadta az alapot, amelyben a bolgár nemzetgazdaság, a külföldi tőke beözönlésének remélhető megindulásával, továbbfejlődhetik.

Östermelés.

A mezőgazdaság, amely Bulgária lakosságának majdnem 80%-át foglalkoztatja, az 1927. év folyamán nagyon kielégítő eredményt produkált.

A kenyérmagvak terméseredménye 1927-ben 25,684.000 m.-mázsa volt az 1926. évnek 25,405.000 m.-mázsájával szemben, tehát 279.000 m.-mázsával haladta meg a múlt évi eredményt. Az 1927. év a háború utáni években a legjobb termést hozta.

Termény neve	Bevetett terület 1.000 hektárban		Termés 1.000 m.-mázsában	
	1926	1927	1926	1927
Búza	1.047	1.076	11.176	12.885
Rozs	186	187	2.034	2.094
Kétszeres	95	97	946	1.104
Árpa	221	224	2.606	3.057
Zab	129	130	1.076	1.086
Tarbúza	6	9	58	95
Köles	6	8	69	66
Tengeri	595	672	7.371	5.236
Rizs	5	5	69	61
Összesen	2.290	2.408	25.405	25.684

Tehát nemcsak a bevetett terület volt nagyobb 1927-ben, mint 1926-ban, hanem a terméseredmény is, kivéve a kölest, tengerit és rizst, vagyis azon növényeket, amelyek később érnek be és amelyeknek a több hónapon keresztül tartó nagy szárazság megártott. A búza minősége azonban kitűnő, 79—80 kg-os és tiszta. A fontosabb termények termésátlaga hektáronként 1926 és 1927-ben a következő volt:

Termény neve	1926	1927
	métermázsában	
Búza	10·7	12·0
Rozs	10·9	11·2
Kétszeres	10·0	11·4
Árpa	11·8	13·6
Zab	8·3	8·3
Tarbúza	9·7	10·6
Köles	11·5	8·2
Tengeri	12·4	7·8
Rizs	13·8	12·2

A fontosabb termények átlagárai m.-mázsánként levában az 1927. évben a következők voltak: búza 705·42, rozs 579·58, árpa 534·17, tengeri 423·18, bah 658·88.

Az ipari és olajnövényekkel bevetett terület és a terméseredmény az 1926. és 1927. években a következő alakulást mutatja:

Termény neve	Bevetett terület 1000 hektárban		Terméseredmény 1000 métermázsában	
	1926	1927	1926	1927
Repce	9	3	78	28
Napraforgó	15	44	115	356
Szézam	4·5	3·5	7·5	9·5
Ánizs	0·4	0·5	2	4
Dohány	30	26	240	158
Gyapot	3	5	7	9
Len	0·2	0·8	0·6	0·7
Kender	4	4	14	12
Cukorrépa	20	15	3.000	2.420

Ha a három utolsó évet — 1925, 1926, 1927-et — összehasonlítjuk az azelőtti három évvel — 1922, 1923, 1924-gyel — azt vesszük észre, hogy az utolsó három évben a gabonaneműek termelése lényegesen emelkedett, míg az ipari növények egy részének, különösen a dohánynak a termelése csökkent. Ennek oka abban rejlik, hogy a dohányneműeknek piacot nem találtak. 1922-től 1924-ig Bulgáriában az átlagtermés gabonaneműekben évi 18·4 millió m.-mázsa, ipari növényekben 3·5 millió m.-mázsa volt, míg az utóbbi három évben a gabonaneműek termésátlaga 25·3 millió m.-mázsa volt, ami az 1922—24. évek átlagtermésével összehasonlítva 37·5%-os emelkedést jelent, az ipari növények termésátlaga pedig 2·3 millió m.-mázsa, ez pedig 34·3%-os csökkenésnek felel meg.

A repce termésmennyisége az 1926. évnek egyharmadára csökkent, de a bevetett terület és a termelt mennyiség még így is sokszorosa az 1924. előtti évekének. A repcetermelés nagymértékben csak az utolsó három évben fejlődött ki. Hasonlóképpen a napraforgó is, amelynek termése 1926-ról 1927-re megháromszorozódott.

A gyapottermés a nagy nyári szárazság következtében sokat szenvedett. A gyapot termelése Bulgáriában nagyban fokozható, úgyhogy az import a minimumra volna korlátozható. Az utolsó év termésmennyisége azonban oly csekély volt, hogy abból piacra alig került valami; a termelők saját házi szükségletükre használták fel csaknem az egészet.

A rizs minősége elég jó volt; mennyisége azonban a tavalyin alul volt, úgyhogy az évad vége felé valószínűleg behozatalra kerül a sor. A rizstermelést a földművelésügyi minisztérium nagy mértékben igyekszik emelni. Jelenleg már kétszer annyit termelnek, mint a háborút megelőző években. A bolgár rizs ára kg-ként 19 leva.

A bolgár szőlőtermés úgyszólván már teljesen kiheverte a filloxéra pusztításait. A szőlővesszővel beültetett terület eléri a 65.000 hektárt és az évi termés 1,5 millió—1,9 millió hektoliter között mozog. Bulgáriát a Balkán hegylánc egy északi és egy déli bortermő vidéké szeli. A Balkántól északra termelt borok kisebb alkohol-, de viszont nagyobb borsavtartalmúak, mint a Balkántól délre eső vidéken termeltek. Az északi fehér borok átlagos szesztartalma 10—13%, borsavtartalma 5—7%, ezzel szemben a déli fehér borok 11—14% alkoholt és 4—6% borsavat tartalmaznak. A vörös borok átlagos %-a a következő: az északiaknál 10—12,5% alkohol, 4,5—7% borsav, ezzel szemben a délieknél 10—13% alkohol és 4—6% savtartalom.

Az 1927. évi szüret rendkívül jó eredménnyel zárult mennyiség, de kiváltképen minőség tekintetében. A terméseredményt 1,5 millió hektoliterre becsülik, ami 0,2 millió hektoliterrel több az 1926. évi termésmennyiségnél. A háború előtti évek átlaga 1 millió hl volt. A legjobb termőév az 1899-ik év volt, 1,9 millió hl borterméssel. A borkezelés primitív állapotára való tekintettel a bolgár bortermelő igyekszik a szüret idején túladni az új termésen, és ezért az új bor ára rendkívül alacsony: 1927-ben nem volt magasabb 4—5 levánál; rövidesen felment azonban 7—8—10 leváig. Ezen árak a Balkántól északra szüretelt borra vonatkoznak, míg a déli borok, amelyeknek cukortartalma lényegesen nagyobb, 10—20 leva között keltek el.

A szőlő az augusztusi és szeptemberi szárazságok következtében kitűnő minőségű volt. 1927-ben először exportáltak szőlőt nagyobb mennyiségekben, mint csemegeszőlőt. Az export elsősorban Bécs felé irányult. A csemegeszőlőnek ára a termelőnél, minőség szerint 5—11 leva között váltakozott. Mire Bécsbe ért, ára 1,40 sillingre emelkedett, ami 28 levának felel meg.

A nyári szárazság nagyon kedvezett a gyümölcsstermésnek. Bulgáriának legjobb gyümölcs-termő vidéke a küstendili kerület, ahonnan Né-

metországba exportáltak nagyobb mennyiségű almát.

A zöldségtermelés ágai közül a paradicsom érdemel megemlítést. A beültetett terület évről évre nő és a termés a legutolsó évben már meghaladta az öt millió kilogrammot.

A bolgár dohánytermelés az utóbbi években nagy válságon ment át, ami a termelési statisztikájánál megfigyelhető:

Év	Bevetett terület	Terméseredmény
1923	60.000 ha	540.000 m.-mázsa
1924	49.000 "	492.000 "
1925	51.000 "	400.000 "
1926	30.000 "	240.000 "
1927	25.600 "	158.000 "

A dohánytermelés nagyarányú visszafejlődésének oka a háború utáni évek túltermelése volt. A háború alatt a tengerentúlról jövő import el lévén zárva, bármennyit termeltek is, a bolgár dohány mindig talált vevőt. Ennek következtében nagy területeket ültettek be dohánynal, ahol azelőtt gabonát termeltek. A háború utáni években azután a török, de különösen a görög konkurrencia ismét éreztette hatását és nagy mennyiségű bolgár dohány maradt eladatlan. A válság továbbfejlődésének megakadályozása céljából a dohánynal beültetett területeket kénytelenek voltak nagy mértékben csökkenteni és csak oly területekre korlátozni, ahol kiváló minőségű dohány terem.

Az 1927. évi termés mennyiségileg rendkívül rossz volt. A hónapokon keresztül tartó szárazság megártott a növénynek és az augusztus végén beállott esők már megkéstek. A termés átlag hektáronként 5,6 m.-mázsa volt, míg közepes termésű év átlaga 7—8 m.-mázsa hektáronként. Minőségileg azonban a termés nagyon jó és felülmúlja a múlt évi dohány minőségét.

A rózsaoajttermelés szempontjából az 1927. év nem bizonyult jó esztendőnek. A termés rendkívül jónak ígérkezett, a korán beállott nagy szárazság következtében azonban a várakozáson alul maradt. Mennyiségileg, hála az új ültetvényeknek, a termés kb. 30%-kal haladta meg az 1927. évit, minőségileg azonban kb. 15—20%-kal maradt egy közepes év átlagán alul.

Átlagban 3.400—3.700 kg rózsalevélből készítenek 1 kg rózsaoajtat. 1927-ben azonban azokon a vidékeken, ahol a szirmokat korán leszedték 3.800—4.000 kg, más vidéken pedig, ahol a szárazság már jobban megártott, 4.000—4.500 kg sőt helyenkint 5.000 kg szirm is kellett 1 kg rózsaoajt előállításához.

A rózsaszírom ára kg-kint 12 és 13 leva között váltakozott. Ezen az alapon 1 kg rózsaoalaj termelési ára 50—60.000 leva között volt. Míg azonban a rózsaoalaj Franciaországba érkezik, a magas kiviteli illeték következtében 80.000 levára is felszökik.

Az 1927. évi termelést 2.000—2.200 kg-ra becsülik, a háború előtti 5 év 10.000 kg-os és a háború utáni 5 év 5.000 kg-os átlagával szemben.

A bolgár *tojásexport*, amely a háború alatt és a háború utáni években majdnem egészen megbénult, évről évre fejlődik. Maximális volt a háború előtt a kivitel 1912-ben, amikor elérte a 14·3 millió kg-ot. A hosszú szünetelés után 1921-ben az export ismét megindult, de csak 2·6 millió kg-ra rúgott. A következő években a termelés és vele együtt a kivitel is fokozódott, úgyhogy 1927-ben már 12·4 millió kg tojást exportáltak, s a kiviteli cikkek között a tojás a 3. helyet foglalta el, 730 millió leva értékben, annak dacára, hogy ez évben a bolgár tojásexportőröknek nagyon erős konkurenciával kellett küzdeniök, mert több oly ország, így pl. Belgium is, amely a háború előtt nagy mennyiségű bolgár tojást importált, maga is export ország lett. A bolgár tojás minősége jó, egy tojás átlagban 55½ grammot nyom, míg a szerb tojás csak 52 és az egyiptomi tojás csak 45½ grammot.

Selyemhernyótenyésztés. Azon kedvező árak következtében, melyeket a termelők a selyemgubókért a külföldön elértek, a termelést az utóbbi években nagymértékben fokozták és már el is érték a háború előtti évek eredményét, amikor is évi átlagban 1·8 millió kg gubót termeltek.

A háború alatt a termelés természetesen csökkent és ez így folytatódott kb. 1923-ig, amely években az átlagtermelés 1·3 millió kg volt. 1924 és 1925-ben 1·7 millió kg-ot termeltek, 1926-ban már 1·9 millió kg-ot, 1927-ben pedig a termelés már több mint 2 millió kg-ra rúgott. Ezt a mennyiséget 41.000 uncia petéből termelték, ami unciánként 48·85 kg gubónak felel meg.

A termelt selyemgubónak csak 20%-át dolgozzák fel a belföldi műhelyek, míg 80%-ot exportálnak. A kivitel majdnem kizárólag Olaszország felé irányul. A selyemgubó kg-jának ára 100 leva körül mozogott.

Bányászat. A Bulgáriában található fémek közül a réz és ólom említendőek meg. Kisebb mennyiségben található *mangánérc* is.

Az előbb említett két fém bányászata majdnem kizárólag a „Plakálnica“ nevű francia társaság kezében van. 1927-ben 35.510 tonna rézércet bányásztak ki, amelynek legnagyobb részét Belgiumba és Észak-Amerikába exportálták. Az ólomtermelés kb. 12.000 tonnára rúgott.

A Fekete-tenger közelében mangánérc is található, de a kitermelés még elenyészően csekély, kb. 500 tonna.

Szénbányászat. 1927 folyamán az állami szénbányák termelése az előző évekéhez viszonyítva némileg növekedett: 1925-ben 1.021.600 tonna, 1926-ban 1.000.809 tonna és 1927-ben 1.031.500 tonna szenet bányásztak ki.

A bolgár szénnek főfogyasztói a bolgár államvasutak és az ipar. Kivitel szempontjából a bolgár szén sohasem játszott szerepet; az 1927. évnek csak az első 11 hónapjáról állanak rendelkezésünkre adatok. Az ezen idő alatt exportált mennyiség 8.480 tonna volt. Ezzel szemben 1926-ban több mint 16.000 tonna szállított külföldre. Az 1926. év azonban az angol bányászstrájk következtében teljesen kivételes év volt.

Ipar.

A bolgár ipar 1927-ben ment volt minden különösebb megrázkódtatástól. A pénz értékének állandósága, a némileg könnyebb hitelfeltételek ha nem is a gyors fellendülést, de legalább a normális haladást lehetővé tették. A szófiai kereskedelmi kamara kimutatása szerint az év folyamán 119 olyan új vállalat alakult, amely az iparfejlesztési törvény kedvezményeit élvezti.

Az egyes iparágak helyzete 1927-ben a következő volt:

Malomipar. Görög- és Törökországnak a belföldi malomipar fejlesztése érdekében életbeléptetett intézkedései erős válságot idéztek elő a bolgár malomiparban. Ezeknek a piacoknak az elvesztését mindenekelőtt a nagy malmok érzik, amelyek kivitel híján a belföldi szükséglet ellátására vetették magukat. Ebben az akciójukban azonban erős versenyre találnak a kisebb malmok részéről; utóbbiaknak ugyanis lényegesen alacsonyabban a termelési és adminisztrációs költségei.

A bolgár malomipar 1927-ben nem fejtett ki olyan üzemi tevékenységet, mint 1926-ban. Ezen tény a lisztkivitel jelentékeny visszaesésének tulajdonítható. A kivitel 1927-ben kb. 14.000 tonna volt, az előző évi 43.000 tonnával szemben.

1927-ben 15 nagy exportmalom, kb. 600 modernizált hengermalom és kb. 4.000 primitív, 1—2 köre járó kis malom dolgozott. Az exportmalmok a válság következtében nem használhatták ki teljes kapacitásukat.

Újabban az északi államokba (Skandináv államok, Finnország) való lisztkivittel próbálkoznak a malmok, de itt az amerikai liszt konkurenciájára akadnak.

A lisztátlagárak 1927-ben következőképen alakultak:

nullásliszt	10·32 leva
hármásliszt	9·33 leva
négysliszt	9·07 leva
korpa	3·17 leva

Cukoripar. Az 1927. évi cukorkampány kielégítő eredménnyel folyt le. 15.000 hektár volt bevetve cukorrépával; a terméseredmény kb. 17 tonna volt hektáronként. A tartós szárazság nagyban akadályozta a répa kifejlődését, ellenben növelte a cukortartalmát.

Az 1927. évi cukortermelés 37.866 tonnára rúgott az 1926. évi 31.700 tonnával szemben, ebből belföldi fogyasztásra szükséges 26.000 tonna. A kivitel Törökország, de főleg Görögország felé irányul. 1927-ben 3.666 tonna cukrot exportáltak Görögországba 78 millió leva értékben.

A *sörgyártás* Bulgáriában állandóan veszít jelentőségéből. Háború előtti években az átlagos évenkénti termésmennyiség 24 millió liter volt. Ez a mennyiség fokozatosan csökkent, míg 1926-ban elérte a 8·6 millió litert, 1927-ben pedig már csak 7·5 millió liter volt. A termés hanyatlása a fogyasztás csökkenésére vezethető vissza. A nagyon olcsó bor kiszorítja a sört, melynek gyári ára nagyban 1.400 leva, fogyasztási adója pedig 550 leva hektoliterenkint.

Dohányipar. A dohányfogyasztás 1927-ben kisebb volt, mint 1926-ban; ennek megfelelőleg a termelés is csökkent.

1927-ben 52 dohánygyár dolgozott, amelyek összesen kb. 35.000 munkást foglalkoztattak. A gyárakban beruházott tőke a tényleges szükségletet lényegesen meghaladja és ezért a gyárak teljes kapacitásukat nem is tudják kihasználni.

Szeszgyártás. Ez az iparág jelenleg nagy válsággal küzd. Míg 1914-ben a párolt szesz mennyisége meghaladta a 6 millió litert, 1927-ben lesüllyedt nem egészen 700 ezer literre. Jelenleg 9 gyár foglalkozik szeszgyártással.

A szeszgyártás válságának két oka van. Az egyik az adórendszer, mely nagy előnyben részesíti a kisüstösöket, a másik pedig az a körülmény, hogy a cukorgyárak már nem adják el a melaszt, hanem saját maguk párolnak belőle szeszt.

Bőrpar. Ebben az iparágban jelenleg kb. 30 üzem dolgozik, amelyek talpbőrt és cipőbőrt készítenek.

A *vas-, fém- és gépipar* Bulgáriában még nagyon kezdetleges fokon áll. Az egész országban csak 31 üzem van; évenként 2—3 új üzem, főleg gépjávitóműhely keletkezik. Az ezen iparba befektetett tőke kb. 6 és ½ millió aranylevát tesz ki. A munkások száma kb. 2.200. Átlagos napibéruk 2·76 aranyleva.

Az energiát 39 motor szolgáltatja, amelyeknek kapacitása 1.399 lóerő. A feldolgozott nyersanyagoknak (nyersvas, vaslemezek, drót, réz, stb.) 84%-a külföldi eredetű, hasonlóképpen az üzemi segédanyagoknak is (olaj, fémek, cink, ólom, ón, savak, lakkok, stb.) 72%-a külföldről importáltak.

A termelésnek összértéke kb. 9 millió aranyleva. Ebből a legnagyobb értéket a vagónok és automobilonok javítása alkotja, ami után érték szerinti sorrendben következnek: az építési anyag, háztartási eszközök, malomberendezési tárgyak, mérő- és mázsálószerszámok, olajipari gépek és mezőgazdasági gépek.

Ezen adatokból láthatni, hogy mily kezdetleges fokon áll még a vas- és gépipar Bulgáriában és hogy mennyire rászorul az ország az importra.

A gépek, amelyeket Bulgária ipari célokra importál, főleg Németországból, Cseh-Szlovákiából, Ausztriából, Angliából és Magyarorszából jönnek. Magyarország cséplőgépeket, villanyos motorokat, tejgazdasági gépeket, szőlőpermetezőket és hajtószíjakat exportál Bulgáriába.

Textilipar. Bulgáriának legtökéletesebben kifejlett iparága. Két központ, Gabrovo és Sliven körül csoportosul. A bolgár textilipar eredete még a török uralom idejére nyúl vissza, amikor is a sliveni posztógyár a török hadsereg ruhaszükségletét látta el.

A textilgyárak következőképpen oszlanak meg: van 36 gyapjúfonó- és szövő, 1 pamutfonó és 20 pamutszövő, 6 selyemszövő, 4 selyemfonó, 7 szőnyeggyár, 5 len-, kender- és jutaszövő és 15 pászomántipari üzem.

Az egész textilipar 10.349 lóerővel dolgozik, amelyből a gyapjúipar 63%-ot foglal le magának. A textilipar kb. 25.000 munkanapot dolgozott és 7.747 munkást alkalmaz, amely számból 5.740, azaz 74·1% a női munkás. Az átlagos munkabér naponként és fejenként 51 leva volt.

A bolgár textilipar egy évben átlagban 700 millió leva nyersanyagot dolgoz fel, amelynek legnagyobb részét külföldről importálják, gyapjú- és pamutfonál, műselyem, len-, kender- és jutafonál alakjában.

A termelés értéke egymilliárd leva körül mozog, amelynek majdnem a fele a gyapjúfonókra és szövőkre esik; ezek után a pamutipar következik.

A textilipar fejlődése dacára Bulgária még mindig bevitelre szorítkozik. A bolgár textilipar ágai közül legfejlettebb a *gyapjúipar*, amely az 1927. évben kb. 1·6 millió m szövetet, 13.500 m takarót, 420.000 kg gyapjúfonalat és 15.000 kg egyéb gyapjúárut termelt. A *pamutipar* termelése 12·6 millió m pamutáru, amely főleg pamutvászonból áll.

Selyemipar. Az 1927. évi selyemgubótermés meghaladta a 2 millió kg-ot. Ebből 71.000 kg súlyú

gubó került Bulgáriában legombolyításra, ami 8.500 kg nyersselymet eredményezett. A többi selyemgubót majdnem kizárólag Olaszországba exportálták. Az előállított selyemáruk értéke kb. 14 millió leva.

A bolgár *szőnyegipar* Panagjuristében és Csiproviciban van összpontosítva. Panagjuristében perzsa csomózású szőnyeget gyártanak, amelyek Amerikában találnak jó piacra. Csiproviciban szövött bolgár szőnyeget gyártanak.

A *paszomántipar* gyors fejlődésben van. 1921-ben még csak egy gyár volt, most már 15 üzem van foglalkoztatva. A termelés értéke kb. 50—52 millió leva.

A *len-, kender- és jutaszövényzet* még kezdetleges állapotban van. Az importált kenderfonal súlya 240.000 kg, a lenfonalé 70.000 kg és a jutafonalé 2.600 kg körül mozog.

Kötött-szövött árúkat főleg a háziipar keretében állítanak elő.

Olajipar. Az olajnövények termelése évről évre nő; a napraforgóé az utóbbi 5 éven belül megszorozódott. A termést a belföldi olajgyárak dolgozzák fel, amelyeknek termelése fokozódik és a külföldről importált mennyiséget fokozatosan visszaszorítják.

Kémiai ipar. Ezen a címen a bolgár statisztika a szappan, a tulajdonképeni kémiai cikkek, a gyufa, lakkok, ragasztószerek, spanyolviasz stb. gyártását foglalja össze.

Ezen csoportba tartozó iparágak normálisan fejlődnek, különösen a szénsavas nátron és a sűrített oxigénüzemek fejtettek ki élénk tevékenységet.

Kereskedelem és közlekedés.

Bulgáriának *külkereskedelmi mérlege* az 1927. év folyamán 495·2 millió leva aktívummal zárult és így öt év óta ez volt az első eset, hogy a kereskedelmi mérleg ismét aktív. A kereskedelmi forgalom összértéke a múlt évihez viszonyítva 900 millió leva többletet mutat, ami kizárólag a kivitel egymilliárd levás értékemelkedésnek tulajdonítható, mert a behozatal összértéke kb. 100 millió levával csökkent.

Az egyes hónapokat vizsgálva, az év első négy hónapjában passzív, míg májustól kezdve minden hónapban aktív volt a kereskedelmi mérleg.

Bulgáriának *külkereskedelmi forgalmát* az utolsó négy évben a következő táblázat tünteti fel:

É v	Behozatal	Kivitel	Behozatali Kiviteli	
			t ö b b l e t	
1, 000. 000 lev á b a n				
1924	5.557·3	4.902·2	655·1	—
1925	7.283·5	5.642·2	1.641·3	—
1926	6.246·4	5.617·6	628·8	—
1927	6.133·0	6.628·2	—	495·2

Az 1927. évi *behozatalt* az 1926. évivel összehasonlítva, feltűnik a fémek és fémáruk, továbbá a járművek behozatalának nagymérvű csökkenése. Lényeges emelkedést mutat a bőripari cikkek importja. A többi cikkek behozatalánál 1926-hoz képest különösebb eltolódást nem találunk. Az 1927. évi behozatal túlnyomó része (77%) a következő cikkekből állt: textiláruk és textilanyagok (37%), fémek és fémáruk (12·5%), gépek és eszközök (12%), bőrök, bőráruk (5·5%), gyanták és ásványi olajak (3·6%), növényi olajak, zsiradékok (3·5%), cserző- és festőáruk (2·9%).

A főbb származási országok a következő arányban szerepelnek: Németország 21%-kal, Olaszország 15%-kal, Anglia 12%-kal, Cseh-Szlovákia 10%-kal, Ausztria 9%-kal, Franciaország 8%-kal, Románia 4·7%-kal, Belgium 3·4%-kal, Németalföld 2·9%-kal és Magyarország 2·8%-kal. Ez országok behozatala a bolgár összbehozatal 88·8%-át képviseli.

A behozatal aránya az egyes országokra elosztva a tavalyihoz képest alig mutat változást. Igaz ugyan, hogy a legtöbb ország importja csökkent, de ez megfelel a behozatal általános csökkenésének, úgyhogy az egyes országokra eső arányszám is majdnem ugyanaz, mint 1926-ban. Emelkedést mutat Olaszország. Nagyobb visszaesést Csehország, amely a harmadik helyről a negyedikre esett.

Magyarország a behozatalban 2·8%-kal szerepel.

Az 1927. évi *kivitelnél* feltűnik a lisztkivitel nagymérvű csökkenése, amit a görögországi malomipar védelmi politikája idézett elő. Az öröletlen gabona, különösen az árpa, tengeri és rozs kivitele ezzel szemben lényegesen emelkedett. A kivitelben nagy többséggel (69·8%-kal) szerepelnek: a dohánylevelek (32%), tojás (13%), tengeri (8·5%), árpa (6·5%), búza (4·3%), nyers báránybőrök (2·8%), rózsaoaj (2·7%).

Bulgária kivitelének túlnyomó része a következő országok felé irányul: Németország felé 23%, Ausztria felé 16%, Görögország felé 15% és Magyarország felé 4%.

Feltűnő a kivitel emelkedése Ausztria felé. Ausztria 1926-ban 7%-kal a 4. helyen állott, míg 1927-ben 16%-kal a 2. helyre került. A Németország felé való kivitel is lényegesen emelkedett, 19%-ról 23%-ra. Németország, Ausztria, Görögország és Magyarország Bulgária exportjának 58%-ában részesednek. *Magyarország* a bolgár kiviteli statisztikában 4%-kal a kilencedik helyen szerepel; 1926-ban a 10. helyen volt.

Az Ausztria és Németország felé irányuló export emelkedése főleg a dohány, rozs, árpa, tengeri, bor, szőlő és dió kivitelének nagyfokú emelkedésére vezethető vissza, vagyis a dohány kivételével csupa olyan cikkekre, amelyekkel Magyar-

ország is el tudta volna látni az osztrák és német piacot.

Magyar-bolgár külkereskedelmi forgalom. Magyarország Bulgáriába főleg a következő árukat szállította: vas- és fémárúkat, gépeket és készülékeket, textilárúkat, vegyszeti cikkeket, üveg-, agyag- és köipari cikkeket, faipari árukat, papiros- és papirosárúkat, cserzőanyagokat, festékeket, zsiradékokat, növényi olajokat, bőrárúkat, műtrágyát, játékszereket, kaucsukárúkat és ásványolajat.

Az összes Bulgáriába irányuló bevétel 8·4 millió pengőt tett ki.

A bolgár importnál első helyen állanak a vas- és fémárú, gépek és textilárú. Magyarország ezen cikkek importjánál lényegesen magasabb tételekkel szerepelhetne, különösen mezőgazdasági gépeknél, ha hajlandó volna Bulgáriával dohány ellenében kompenzációs üzletet kötni. Így tett Cseh-Szlovákia és ennek révén nagy gépszállításokhoz jutott. A fejlődőképes textilipar szintén jó piacra találna, ha magyar árumintákkal beutaznák a nagyobb bolgár városokat. Ezzel szemben azonban a textilárú behozatalánál csökkenés mutatkozik.

Bulgária Magyarországra főleg dohányt, tengerit, árpát, rozstot és nyersbőröket szállított.

A Bulgáriából Magyarországra irányuló egész kivitel 14·5 millió pengő értéket képviselt.

Kereskedelmi szerződések. Bulgária eddig csak Törökországgal kötött tarifaszerződést, amelyet a bolgár sobranje 1927 április elején szavazott meg.

Egyéb államokkal Bulgária csak a legnagyobb kedvezmény elve alapján kötött kereskedelmi egyezményeket, többnyire egyszerű jegyzékváltás alakjában. Csak a Franciaországgal kötött egyezményben korlátozták a legnagyobb kedvezmény elvét. Ugyanis az egyezmény kimondja, hogy a francia minimális tarifa csak a következő bolgár cikkekre nyer alkalmazást: gabona, tojás, kecske- és báránybőrök, lencse, borsó, bab, dohány, ánizs, baromfi, rézérc és rózsaoaj.

Azok az államok, amelyekkel Bulgária a legnagyobb kedvezmény elve alapján kötött egyezményt, a következők: Norvégia, Dánia, Svédország, Franciaország, Anglia és a nagyobb dominiumok, Németalföld, Belgium, Spanyolország, Lengyelország, Németország, Olaszország, Svájc, Cseh-Szlovákia, Ausztria, Magyarország, Albánia, Danzig szabad város, Esztország, Görögország, Egyiptom és Japán.

Mint ebből kitűnik, Bulgária kereskedelmi viszonyát, Finnországot, Lettországot, Litvániát, Szovjetországot és két szomszédállamát: Romániát és a Sz. H. Sz. államot kivéve, az összes európai állammal rendezte.

Közlekedés. A bolgár vasutak állapota az előző évekhez képest nagyon keveset változott. Lokomotívokat és kocsikat illetőleg javulás alig jegyezhető

fel. Az általános pénzhiány ezen a téren is érezteti hatását és arra kényszeríti a pénzügyminisztert, hogy sokszor a legszükségesebb befektetések elől is elzárkózzék.

A bolgár államvasutak üzemére vonatkozó 1927. évi statisztikai adatok még nagyon hiányosak; 1927-ben összesen 317.000 teherkocsit szállítottak az 1926. évi 313.000-rel szemben. A növekedés tehát 4.000 kocsit, azaz 1·3%-ot tesz ki. A *személyforgalomról* az adatok csak az első 11 hónapra vannak meg. Ezek szerint a vasutak 7·8 millió személyt szállítottak, míg 1926-ban több, mint 8·5 milliót.

Az 1927. év folyamán két új vasúti vonal volt építés alatt. Az egyik vonal, amely 44 km hosszú, már megnyílt és teljes üzemben van. A másik 21 km hosszú és befejezés előtt áll.

Hajózás. Bulgáriának van egy kereskedelmi gőzhajózási vállalata, amely méreteinél fogva ugyan képtelen Bulgáriának a forgalmi szükségletét lebonyolítani, de a tengerentúli összeköttetések javításához mindenesetre hozzájárul.

A hajópark 5 gőzösből áll, amelyeknek befogadóképessége a következő: 2.800, 2.100, 1.100, 350 és 250 tonna. Ezek a hajók Egyiptom, Szíria, Görög-, Török-, Spanyol-, Olasz- és Franciaország kikötőivel tartják fenn a forgalmat.

Bulgáriának két nagy tengeri kikötője van Várna és Burgas. Várna azáltal, hogy Dobrudzsa Romániának engedtetett át, lényegesen vesztett jelentőségéből.

Burgas kikötőnek forgalma 1927 év folyamán a következő volt: 15 nemzet 472 hajója fordult meg a kikötőben, 775.300 tonnatartalommal. A velük érkezett utasok száma 1.563, az elutazottaké 2.024. A kirakott áruk súlya 63.500, a berakottaké 111.000 tonna volt.

Burgasnak a parti forgalma a következőképpen alakult: 236 gőzös és vitorlás, 38.550 tonnatartalommal, amelyek 454·3 tonna árut raktak ki és 1.418·4 tonna árut raktak be.

Várna kikötőjének forgalma 1927-ben: 20 álam 537 hajója 813.800 tonnatartalommal kereste föl ezt a kikötőt. Az érkezett utasok száma 3.127, az elutazottaké 5.247. A kirakott áruk súlya 34.800, a berakottaké 112.700 tonna volt.

Várnának a parti forgalma a következő volt: 213 gőzös és vitorlás 17.900 tonnatartalommal, amelyek 5.600 tonna árut raktak ki és 620 tonna árut raktak be. Az érkezett utasok száma 4.157, az elutazottaké 3.675 volt.

A bolgár kikötők forgalma az utolsó években erősen emelkedő irányzatot mutat.

A kivitel nagyfokú emelkedésének megfelel a kereskedelmi mérleg lényeges javulása is, amely az 1927. év folyamán évek óta először volt aktív.

Pénzügy.

A bolgár költségvetés áttekinthetőségét megnéhezíti, hogy a költségvetés tulajdonképpen három csoportból áll, ezek: rendes költségvetés, rendkívüli költségvetés és az alapok és alapítványok költségvetése.

A *rendes költségvetés* kiadási tételei az 1926—1927. évihez viszonyítva következőképpen alakulnak: 1926—27-ben az *összkiadási* tétel 6.919'6 millió levára rúg. 1927—28-ban pedig 6.992'0 millió levára.

Ezzel szemben a bevételi tételek a következők: 1926—27-ben az *összbevételi* tétel 6.919'0 millió levát tett ki, 1927—28-ban pedig 6.992'0 millió levát.

A *rendkívüli költségvetés* tulajdonképpen az investíciók költségvetése. Háború előtti időkben ezen kiadások fedezésére külföldi kölcsönöket vettek igénybe, most azonban, ezeknek hiányában, a rendes költségvetésnél tervbe vett megtakarításokból kellene a fedezetet megkapni.

A rendkívüli költségvetés összege 242'1 millió leva.

Az *alapot költségvetése* bevételi tételeinek összege 2.474'5, kiadási tételeinek összege 2.360'6 millió leva.

A három budget kiadástételeit összevetve az állami kiadások végösszege 9.594'7 millió leva, amivel szemben a bevételek összege 9.466'5 millió leva, úgyhogy egy 128'2 millió deficit mutatkozik.

Az 1926/27. év *zárszámadásának* adatai szerint az említett költségvetési évben: a tényleges bevételek 6.340'6 millió levára, a tényleges kiadások 6.783'1 millió levára rúgtak, úgyhogy a deficit 442'5 millió leva volt.

Az állam költségvetése általában javuló irányzatot mutat.

Államadósság. A bolgár állam, vagy városok *külföldi kölcsönöket* az 1927. év folyamán nem vettek fel.

A bolgár államadósság állása 1927 december 31-én a következő volt:

Külföldi tartozások:

a) Konzolidált:

Háború előtti kölcsönök	399,025.500—	ar. frank
1909. évi államkölcsön	78,783 945—	fr. frank
Kelet Rumélia orosz megszállásának költségei	3,618,250—	pap. rubel
Jóvátételi (A Tranche)	653,048,615—	ar. frank
Neuilly-i békeszerződésből folyó megszállási költségek	17,430,962—	ar. frank
1923. évi államkölcsön	26 985,000—	fr. frank
1926. évi menekültügyi kölcsön	{ 2,400,000—	ang. font
	{ 4,500,000—	dollár

b) Független tartozások:

Sza'oni—Konstantinápolyi vasúttársaság	21,500,000—	fr. frank
Jóvátételi tartozás Szerbiának	439 848—	ar. frank
Dohánytársaságoknak	56,241—	ang. font

Belföldi tartozások:

a) Konzolidált:

1914. évi 6 %/o-os államköl.	70,476,200—	leva
1921. „ 6 ¹ / ₂ %/o-os	198,089,100—	„
1923. „ 6 %/o-os	237,094,000—	„
Tartozás a Bolgár Nemzeti Banknak	{ 109,200—	ang. font
	{ 2,659,200—	fr. frank

b) Független tartozások:

Tartozás a Banque Agricole-nak	1,397,558—	leva
Tartozás a Bolgár Nemzeti Banknak	4,516,413,838—	„
Tartozás a különböző Alapoknak	249,901,569—	„

A *fejenkénti adózási teher* kb. 1.400 leva. Ebben az összegben a községi adók nem foglaltatnak, úgyhogy a tényleges adózási teher ezen összegnél magasabb.

Pontos kimutatást a bolgár pénzügyminisztérium még nem készített.

Hitelélet. A világháború óta először mutattak a hitelviszonyok 1927-ben javulást. Az 1926. évi feszültséget és nagy pénzhiányt 1927-ben némi enyhülés váltotta fel, ami elsősorban a kereskedelmi mérleg kedvezőbb alakulásának tulajdonítható. Ez a körülmény a Nemzeti Bank tárcájában levő devizakészlet jelentékeny szaporodására is vezetett.

A javulásnak megfelelőleg a *bankjegyforgalom* is emelkedést mutat. 1927 január 31-én a kibocsátott bankjegyek értéke 3.224 millió leva volt, amely forgalom december 31-ig 3.726 millió levára emelkedett.

A Bolgár Nemzeti Bank *kamatlába* 1927 folyamán változatlanul 10% maradt. Ezzel szemben a magánbankok a kamatot 14—16%-ról 12—13%-ra szállították le, betétek után pedig 8—10%-ot fizetnek.

Az uzsoráról szóló törvény értelmében a legmagasabb megengedett kamat csak 6%-kal lépheti túl a Nemzeti Bank kamatlábát, jelen esetben tehát a kamat maximálisan 16% lehet évenként. Ezen törvénynek még nem volt meg a kívánt hatása, mert a vidéken még 20%-os vagy ennél magasabb kamatokot is szednek.

Az általános pénzügyi helyzet javulásának tekinthető még a Takarékpénztáraknál és a Hitelintézeteknél levő *betétek* gyarapodása.

A Bolgár Központi Takarékpénztárnál, a Banque Agricole de Bulgarienál, a bolgár népbankoknál és a postatakarékpénztárnál is lényeges az emelkedés; míg 1923-ban a betétek összege nem érte el a 260 millió levát, addig 1927 december 31-én ez az összeg meghaladta az 508 millió levát, tehát az utolsó 4 év alatt megkétszereződött.

A *csődök* száma 1927 folyamán emelkedést mutat. 1926-ban a csődök száma 106 volt, ezzel szemben 1927-ben 125.

Kedvezőbb a helyzet az *óvatolt váltók* számánál és összegénél: 1926-ban az óvatolt váltók száma 206 ezer volt 1820 millió leva értékben, 1927-ben pedig 199 ezer váltót óvatoltak 1.585 millió leva értékben, úgyhogy a csökkenés 235 millió levára rúg.

Munkapiac.

Az elmúlt év folyamán az átlagos *munkabér* fejérenként férfiaknál 85,5, nőknél 44 leva volt. Férfimunkásoknál legmagasabb volt az átlagos munkabér az ércbányászatban (115 leva), legalacsonyabb a textiliparban (73 leva). Női munkásoknál legmagasabb volt a grafikai iparban (55 leva), legalacsonyabb a papíriparban (32 leva).

Munkanélküliség. A munkanélküliek számát Bulgáriában nemcsak a gazdasági válság, hanem két más tényező is befolyásolja, még pedig egyrészt az Orosz-, illetőleg a Törökországból jött örmény menekültek, másrészt pedig a csereakció folytán az országba jött bolgár kisebbségek.

Az orosz menekültek száma fokozatosan csökken. Míg az állami szénbányákban 4 évvel ezelőtt 6.000 orosz munkás volt alkalmazva, számuk jelenleg már csak 560. A menekültügyi kölesön lehetővé teszi bizonyos investíciós munkálatok végzését, ami szintén csökkenteni fogja a munkanélküliek számát.

1927 végén a munkanélküliek száma kb. 120.000 körül mozgott. Ebből 50.000 volt a mező-

gazdasági munkások száma, 63.500 az ipari munkásoké és 6.500 a kereskedelmi alkalmazottaké. Az összlakosság számához viszonyítva a munkanélküliek száma elég magas. Munkanélküli segély nincs.

Kivándorlás.

1927 folyamán a *kivándoroltak* száma 18.949 volt. Ebből a számból 17.500 Európa különböző országaiba, 1.449 pedig Amerikába és Ausztráliába vándorolt ki. Ezzel szemben a *bevándorlás* csak 162 személyt számlált. Hogy ily csekély a bevándorolt külföldiek száma, annak okai: a gazdasági válság, a munkanélküliek nagy száma és az aránylag alacsony munkabérek.

A Bulgáriában élő *magyarok* száma állandó csökkenést mutat, a jelenlegi becslések szerint nem haladja meg a 800-at, amely számban már a családtagok is bent foglaltatnak. Ezzel szemben két évvel ezelőtt a magyarok száma még kb. 1.000-re rúgott. Ez állandó csökkenésnek okai ugyanazok, mint a bevándorlók nagyon csekély számának.

A még itt levő munkások helyzete sem mondható jónak. Foglalkozásuk szerint a legtöbben vas-, fém- és építőmunkások, malommunkások és hajózási alkalmazottak. Az intellektuális elemek a bankpályán helyezkedtek el, vagy pedig kereskedelmi ügynökséggel vagy külföldi cégek képviselőivel foglalkoznak.

Württemberg.

Württemberg.

A wünncheni m. kir. konzulátus gazdasági jelentése az 1927. évről.

Az 1927. évi általános német konjunktúra Württemberg szempontjából csak munkakonjunktúrát jelentett fokozottabb foglalkoztatással és megnagyobbodott munkateljesítménnyel. A megnövekedett munkateljesítménnyel és intenzívebb gazdasági tevékenységgel nem állott arányban azonban a munkahozam, úgyhogy a württembergi gazdaság elmúlt évi összmérlege túlnyomólag csak kielégítőnek minősíthető.

1927-ben a birodalomban a munkanélküliek számának erős csökkenése volt észlelhető. Württembergben a munkagörbe ezen nemzetgazdaságilag örvendetes alakulása relatíve még kedvezőbben fejlődött. Míg a gazdaságilag egyáltalában ki nem elégtő 1926. év 51.000 munkanélkülivel zárult, addig ez a szám 1927 márciustól kezdve erősen csökkenni kezdett és az év vége felé már csak 2.500 munkanélkülit mutattak ki, ami kb. egyhuszada az év elejei számnak.

A foglalkoztatott munkások számának megfelel a produkció rohamos megnövekedése is, ami

a termelési statisztika magas számaiban, a külföldi nyersanyagok behozatalának erős megduzzadásában s a közlekedés rohamos fejlődésében tükröződik vissza.

A munkahozam elégtelen volta a württembergi termelés önköltségeinek magasságában leli eredetét. Az önköltségi árak csökkentése céljából megragadott intézkedések, mint pl. az üzemek racionalizálása, fúziók, takarékoskodások és üzemegyszerűsítések, csak szerény eredménnyel jártak, úgyhogy a württembergi ipari termelés csak igen nehezen állta meg a helyét a belföldi és külföldi versenyben. A termelési költségek megdrágulása az óriási adó- s szociális terhekre vezethető vissza, amelyeket a Dawes-javaslatban előrelátott általános terhek is nyomasztólag szaporítanak. A württembergi gazdaság éppen ennélfogva az egész éven keresztül az önköltségi válság alatt szenvedett. A normális fejlődést gátló momentumok kialakulását előmozdították a kedvezőtlen pénz- és hitel-, külkereskedelmi és tarifális viszonyok is.